

عقربها بند پایان هشت پایی هستند که نیش درد ناکی دارند و در بعضی موارد ممکن است از نظر بالینی از مارها مهمتر باشند. سم عقرب در یک زوج غده واقع در آخرین بند ضمیمه بدن قرار گرفته است. قسمت دمی مزبور به یک نیش سوزنی و خمیده ختم می شود. درجه سمیت عقربها به اندازه و رنگ آنها بستگی ندارد و به عبارت دیگر اندازه و شکل ظاهری عقربها اهمیت پزشکی آنها را تعیین نمیکنند. عقربها صرفاً ممکن است به منظور دفاع از خود، انسان را مورد گزش قرار دهند و ذاتاً جانوران مهاجمی نیستند. فعالیت عقربها عمدتاً در شب و در فصول گرم سال می باشد.

هیچ یک از مناطق ایران از نظر پراکندگی عقرب طیف یکنواختی نداشته و تقریباً در تمام نواحی دیده میشوند. نامهای عامیانه عقربهای خطرناک و مهم ایران عبارتند از : عقرب گادیم یا هفت بند، عقرب سیاه، عقرب جراه، عقرب پشمالو و غیره.

عقرب گزیدگی:

عقرب گزیدگی یکی از معضلات بهداشتی درمانی در بسیاری از نقاط دنیا از جمله نواحی گرمسیری ایران محسوب می شود به طوریکه پدیده عقرب گزیدگی در روستایی ها و حاشیه نشینهای شهرهای استان خوزستان به عنوان چهارمین عامل مرگ و میر کودکان شناخته شده است. بروز و شدت آثار بالینی عقرب گزیدگی بستگی به جنس و گونه عقرب، فصل گزش، شرایط فیزیولوژیک جانور، دفعات گزش، میزان زهر تزریق شده، همچنین سن، وزن و وضعیت سلامتی فرد گزیده شده دارد.

معمولاً گزش عقربهای محیط خشک و صحرایی و یا گرم به علت بالا بودن غلظت زهر خطرناکتر از نمونه های مشابه در نواحی سرد و مرطوب است. به همین دلیل موارد عقرب گزیدگی در ایران که از نظر پزشکی بیشتر مورد توجه قرار می گیرند مربوط به نواحی جنوب غربی و نواحی خشک و کویری کشور است.

آثار بالینی ناشی از عقرب گزیدگی:

بسیاری از گونه های عقرب کم خطر هستند. و نیش آنها حتی ممکن است باعث بروز درد شدید یا حساسیت و سوزش گردد که معمولاً بدون هیچ عوارضی تدریجاً از بین می رود. در مورد زهر عقرب های سمی و خطرناک علائم زیر دیده می شود: تنفس سریع، عرق کردن زیاد، افزایش ترشحات بزاق، تهوع، استفراغ و تشنج است. در حالیکه تلفات معمولاً به علت صدمه قلبی یا فلج دستگاه تنفس پیش می آید.

تشخیص عقرب گزیدگی:

توصیف دقیق بیمار یا همراهان وی که عامل گزش را مشاهده کرده اند بسیار مفید خواهد بود. متأسفانه روش ساده و دقیقی که پزشکان و مردم بتوانند توسط آن گزش عقربهای خطرناک را از کم خطر تشخیص دهند وجود ندارد. در این موارد صرفاً یافته های بالینی دارای ارزش قابل توجه خواهند بود.

کمکهای اولیه در عقرب گزیدگی:

گزیدگی کمکهای اولیه اختصاصی وجود ندارد. در

این موارد شکافتن و مکیدن محل گزش توصیه نمی شود زیرا ممکن است ضایعات موضعی را تشدید کند. بهترین کار این است که بیمار آرام بماند تا جذب زهر به بدنش کاهش یابد. بستن محکم عضو آسیب دیده در بالای محل نیش و گذاشتن کیسه یخ در محل نیش می تواند بروز عواقب مسمومیت را تا زمان مراجعه به مرکز درمانی به تاخیر اندازد.

درمان:

در مواردی که آثار بالینی جدی و خطرناک مشاهده نمی گردد با تجویز آرام بخش و تسکین درد. عوارض مسمومیت قابل درمان و کنترل می باشد. در مواردی که عقرب از نوع خطرناک باشد تجویز سرم ضد زهر شش عقرب خطرناک ایران بسیار موثر می باشد.

پیشگیری و توصیه های احتیاطی:

- سوراخها و حفرات اطراف ساختمان مسدود گردد.
- بهتر است ساختمان از محیط اطراف مرتفع تر باشد.

- از فرو بردن دست زیر سنگها حفرات و سوراخهای فاقد دید کافی خودداری شود.
- برای خوابیدن در محیط باز از تخت مناسب استفاده شود.
- قبل از پوشیدن لباس و یا کفش از عدم حضور جانور اطمینان حاصل شود.

- از پا برهنه راه رفتن در محیط باز به خصوص در شب خودداری شود.
- در صورت سفر به مناطق آلوده حتما کیف کمکهای اولیه همراه باشد.

تهیه و تنظیم: مریم حکیمی

آدرس: تهران، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، طبقه دوم، گروه حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین.

ص.پ. ۶۴۴۶-۱۴۱۵۵

تلفن: ۰۲۱-۱۹۵۱۳۹۳ و ۰۲۱-۶۱۱۳۲۶۳

دورنگار: ۰۲۱-۶۴۶۲۲۶۷

پست الکترونیکی: medentomo@sina.tums.ac.ir

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی
گروه حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین

عقرب گزیدگی

